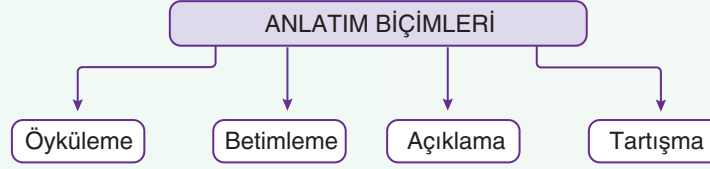

ANLATIM BİÇİMLERİ

Zihinde tasarlanan bir konunun sözcükler yoluyla yazılı ya da sözlü ifade edilmesine **anlatım** denir. Anlatımı daha anlaşılır kılmak için anlatım biçimleri kullanılır.

Öyküleme

Gerçek veya tasarlanmış bir olayın belli bir noktadan alınıp geliştirildiği ve sonuca ulaştırıldığı anlatım biçimidir. Anlatım-
da olay örgüsü bulunur. Kişi, mekân ve zaman, olay örgüsünü oluşturmak için kullanılan unsurlardır. Öyküleyici anlatım,
genellikle hikâye, roman, masal, destan ve tiyatro türlerinde kullanılır.

Örnek:

- ▶ Ahmet, sabahın erken saatlerinde küçük kasabasının dışındaki ormana doğru yola çıktı. Yaprakların hışırtısı ve serin sonbahar esintisi, doğanın uyanışını müjdelere gibiydi.

Betimleme

Varlıkların belirgin özelliklerini tanıtip onların göz önünde canlandırılmasını sağlamak için betimlemelerin yapıldığı anla-
tım biçimidir. Varlıkların kendilerine özgü nitelikleri, duyularımız üzerindeki etkileri gözde canlandırılacak şekilde anlatılır.

Örnek:

- ▶ Yürüdüğünüz patika, iki yanındaki uzun çam ağaçları ile çevrelenmiş. Ağaçların tepeleri gökyüzüne doğru uzanırken kuşların cıvıltıları yankılanır. Arada bir bir sincap hızlıca dalların arasında koşar.

Sıra Sende 1

Aşağıdakilerden hangisi öyküleyici bir metinden alınmış olamaz?

- A) Bir sabah erkenden kalktı ve tarlaya doğru yola çıktı. Papatyalar arasından geçiyordu.
- B) Kasabanın meydanında bankta oturan yaşlı bir adam vardı. Kim olduğunu kimse bilmezdi.
- C) Kelebekler polen taşıyıcılarıdır. Nektar toplarken bitkilerin tozlaşmasını sağlar.
- D) Bir gün, genç bir yazar gizemli bir işi çözmeye karar verdi. Araştırmalara başladı.

Sıra Sende 2

Pencerenin kenarında oturuyor Nurten, kucağında sap-sarı sarmanı Sarışın... Elleri yumuşacık tüyleri üzerinde düzenli şekilde geziniyor. Kedi ve Nurten, uzaktan bir tablo gibiler ya da bir sosyal medya fotoğrafı. Gür saçlarını tepeden öylesine toplamış Nurten, beyaz yüzü soluk ve ifadesiz. Kulağı yağmurda, gözü sokakta, zihni kim bilir nerede.

Bu metnin anlatımında aşağıdaki anlatım biçimlerinden hangisi ağır basmaktadır?

- A) Betimleme
- B) Öyküleme
- C) Tartışma
- D) Açıklama

Ulti Not

- ▶ Betimleme bir fotoğraf karesi gibi durağandır. Öyküleme ise bir film gibidir, eylemler daha sıktır.
- ▶ Öykülemede olaylar daha belirgindir. Betimlemede daha çok kişi, mekân vb. tanıtılır.
- ▶ Öykülemede nesnel bir dil kullanılır. Betimlemede ise daha çok, yorum ve gözlemlere yer verilir.

Açıklama

Sınırları çizilen bir kavramın, terimin; çerçevesi belirlenen bir sorunun, ayrıntısı verilmek istenen sözcüklerin açıklandığı anlatım biçimidir.

Örnek:

Fotosentez, ekosistemlerin temelini oluşturur ve atmosferdeki oksijen seviyesinin korunmasına katkıda bulunur. Bu nedenle fotosentez hem bitkiler hem de diğer canlılar için hayati öneme sahiptir.

Tartışma

Tartışma, farklı görüşleri karşılıklı savunma anlamına gelir. Tartışma anlatım biçiminde amaç, savunulan fikri okura kabul ettirmek ve okurun anlayışını değiştirmektir. Düşünce ve duygular, kısa ve kesin ifadelerle dile getirilir.

Örnek:

Okumak hayal dünyasını geliştirir derler ama dünya hayallerle değil gerçeklerle yaşanır. Gezmek, görmek; yeni kültürler, diller, yemekler ve insanlarla tanışma fırsatı sunar. İnsanın kendini keşfetmesine de yardımcı olur.

Sıra Sende 3

Aşağıdaki metinlerin hangisinde açıklama anlatım biçimi kullanılmamıştır?

- A) Cam, ışık geçirgenliği sağlamak için pencerelerde kullanılır. Aynı zamanda mekânı dış etkenlerden korur.
- B) Sanat, yaratıcılığın en yüksek ifadesidir. Sanatçılar, sıra dışı ve özgün fikirlerle eserler yaratır.
- C) Okullara serbest gidilmeliymiş. Bu dikkat dağıtmaktan başka bir şey değil. Üniformalar ne güne duruyor?
- D) Kediler, küçük hayvanları ve böcekleri avlamak için hızlı ve çeviktir. Doğal avcılık içgüdüleri vardır.

Sıra Sende 4

Kendini aşmak, modern çağın en yeni hedefi. Günümüzde toplum; birey üzerinde başarılı olması, kişisel olarak gelişmesi ve sürekli ilerlemesi konusunda baskı kuruyor. Ancak gerçekten kendimizi aşmamız gerekiyor mu? Bu sorunun cevabı, kişinin yaşam felsefesine, hedeflerine ve değerlerine bağlı olarak değişebilir. Bir yandan kendimizi aşmak, potansiyelimizi keşfetmek ve en iyi, en başarılı hâlimizi yaratmak anlamına gelir. Öte yandan sürekli olarak kendimizi aşma baskısı altında olmak, stres ve tükenmişlik gibi olumsuz sonuçlar doğurabilir.

Bu metnin anlatımında aşağıdakilerden hangisinden yararlanılmıştır?

- A) Açıklama
- B) Tartışma
- C) Öyküleme
- D) Betimleme

Etkinlik 1

Aşağıdaki metinlerde kullanılan anlatım biçimlerini boş bırakılan yerlere yazınız.

- a. Ferah Hanım, elleri titreyerek heyecanla açtı kapıyı. Karşısında bir buçuk yıldır görmediği kardeşi Mehmet Zeki vardı. Mehmet Zeki, ablasına özlemle sarıldı; onu derin derin kokladı. Nasıl da özlemişti onu. İki kardeş bir anda sarmaş dolaş oldu.

- b. Güvenlik görevlisini aşip siteye girdiğinizde sizi yapay, zorlama bir düzen karşılıyor. Ağaçların hepsi aynı boy. Havuzun yanındaki şezlong ve şemsiyelerin hepsi aynı hizada. Otopark çizgileri daha dün çizilmiş gibi hiç bozulmamış. Burada sanki hiç yaşanmamış, insanın olmadığı bir güzellik.

- c. İnsanlar, tarih boyunca bilgiye ve mutluluğa ulaşmanın peşinde koşmuşlardır. Bu iki kavram, hayatımızın merkezinde yer alır ve çoğu zaman hangisinin daha önemli olduğu konusunda tartışmalar yaşanır. İnsan bilmek ister çünkü hem kendini hem dünyayı anlamak ister.

Etkinlik 2

Aşağıdaki metinleri anlatım biçimine uygun şekilde devam ettiriniz.

- a. Bahara uyanmayı kim sevmez? Serin bir rüzgârın perdeyi havalandırmasını, kuşların neşeli civıltılarını...

Öyküleme :

- b. Ali Kemal Bey, masanın başında dikiliyordu. Elinde çok hoş bir dolma kalem vardı.

Betimleme :

- c. Fotoğraf çeken ve basan kişiye fotoğrafçı, fotoğrafçılığı bir sanat olarak yapan kişiye “fotoğraf sanatçısı” denir.

Açıklama :

1. Öyküleyici anlatımın kullanıldığı yazılarda bir olay yer, zaman ve kişiye bağlı olarak anlatılır.

Buna göre,

- I. Ben İstanbul'um; eteklerimde yemyeşil korular, yedi tepemde esintili bir ilkbahar, denizimde rengârenk balıklar... Ben İstanbul'um; çamurlu sokaklarım, yemek kokan çıkmazlarım, tekinsiz akşamlarım... Ben İstanbul'um.
- II. Ömer, yolda bir tanıdığa rastlamamak için hızlı hızlı yürüyordu. Bir an önce kendini eve atmak istiyordu. Kimse-lere yakalanmadan apartmanın kapısına ulaşmıştı işte. Ama o da ne! Anahtarları yoktu cebinde.
- III. Bunun gibisini yememiştir Nazan teyzeciğim, diyerek yüzünde kocaman bir gülümseme, elinde bir tabak kek ile Kerime girdi içeri. Nazan Hanım'ın yüzü düştü, şekerim diyete başlayalım, demişti annen, yine mi yalan oldu bizim diyet?

metinlerinin hangilerinde öyküleyici anlatım ağır basmaktadır?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve II D) II ve III

- 2.

- Ne kadar rahat konuşuyoruz birbirimizin hayatları hakkında. Kimse kendi gerçeğinden başkasını doğru kabul etmiyor. Oysa bir insanın bile aynı olayda budur dediği birçok doğrusu olmaz mı?
- Bitkisel ağırlıklı beslenmede sebzeler, meyveler, tam tahıllar, baklagiller, fındıklar, tohumlar ve bitkisel yağlar tüketilir. Bu beslenme türü, tamamen vegan veya vejetaryen olmayı gerektirmez.
- Soğuk hastane koridorunda endişeli bekleyişler devam ediyor. Burada gülen, mutlu olan, keyifli insan görmek imkânsız. Herkesin yüzünde donuk bir huzursuzluk. Herkeste beklemenin yılgınlığı.

Bu metinlerde aşağıdaki anlatım biçimlerinin hangisinden yararlanılmamıştır?

- A) Betimleme B) Öyküleme C) Tartışma D) Açıklama

3. **Aşağıdaki metinlerden hangisinin anlatım biçimi yay araç içinde yanlış verilmiştir?**

- A) Duraktaki kalabalık, otobüs önlerinde durunca şöyle bir hareketlendi. Gelen otobüse bekleyenlerin yarısı bindi. Kalanlar, kafalarını yine telefonlarına gömdüler. (Öyküleme)
- B) Önemli bir iş görüşmesine hazırlanıyordu Nedim Bey, lacivert takımının içine mavi gömlek giymiş, bordo kravat bağlamıştı. Koyu kahverengi kemer takmıştı, ayakkabılarına uysun diye. (Betimleme)
- C) Araba yarışlarının tarihi, otomobillerin icadıyla birlikte başlar. İlk resmi araba yarışı, 1894 yılında Fransa'da düzenlenen Paris-Rouen'dir. Bu yarış, otomobillerin hız ve dayanıklılık testidir. (Açıklama)
- D) Kedilerin sağlıklı bir yaşam sürmesi için bakımına özen göstermek gereklidir. Öncelikle kedilerin düzenli olarak veterinerlere götürülmesi önemlidir. Sağlık kontrolleri zamanında yapılmalıdır. (Tartışma)

4. I. Toprağa çıplak ayakla basmak, vücudumuzun doğal elektrik dengesini yeniden sağlamasına yardımcı olur. Toprak, negatif yüklü serbest elektronlarla doludur ve çıplak ayakla toprağa temas ettiğimizde bu elektronlar vücudumuza geçer. Bu süreç, genel sağlığımızı olumlu yönde etkiler.
- II. Çoğu insanda ben mutluluğu hak ediyorum gibi bir anlayış var. Oysa hayat inişler ve çıkışlarla doludur. Ben hep mutlu olmalıyım düşüncesi, zaman zaman gerçekçi olmayan bir beklentiye dönüşebilir. Bu tip beklentiler ise insanlar için asıl mutsuzluk nedenidir.
- III. Şehrin ortasında gürültünün, trafiğin göbeğinde bir vaha gibiydi bu anaokulu. Büyük duvarlarla çevrili genişçe bir arsaya konumlandırılmıştı. Bahçede envaiçeşit meyve ağacı vardı. Her anaokulundaki plastik oyun bahçesi yerine ağaçlara salıncaklar kurulmuştu.

Bu metinlerde sırasıyla aşağıdaki anlatım biçimlerinin hangisinden yararlanılmıştır?

- A) Betimleme - Açıklama - Öyküleme
B) Açıklama - Tartışma - Öyküleme
C) Açıklama - Tartışma - Betimleme
D) Öyküleme - Açıklama - Betimleme

5. Aşağıdaki metinlerin hangisinde tartışmacı anlatımdan yararlanılmıştır?

- A) Hayatın bize dayattığını yaşamak zorunda mıyız? Belki hayatımızdaki çok önemli bazı kararları içinde bulunduğumuz ortamın da etkisi ile veriyoruz. Ama bize çizilen sınırları aşmak elimizde.
- B) Ayaklarını iskeleden aşağıya sallamış yan yana oturuyorlardı. Temmuz sıcaklığı tepelerindeydi ama denizden tatlı bir esinti geliyordu. Sessizlikte huzurun sesini dinlediler bir müddet.
- C) Hayvanların sürü hâlinde yaşama eğilimi, birçok farklı nedenden kaynaklanır. Bu nedenlerin başında güvenlik, yiyecek arama ve sosyal etkileşim yer alır.
- D) Telefonunu sehpa bırakırken kızının güzel kara gözlerine gözlerini dikti. Söyle bakalım Sude, öğretmen beni neden okula çağıyor, dedi. Sude, şaşkın şaşkın baktı annesine.

6.

Bugün hava nefis, diye mırıldandı Şükriye Mahir Hanım. Ne dediğini anlayamayan Sultan Kız "Bir şey mi dedin, hanımım?" diye sordu. "Yok, Sultan Kız'ım. Kendi kendime konuştum, sana bir şey söylemedim." diye cevapladı yaşlı kadın genç hizmetçisini. Şükriye Mahir Hanım, yetmişini çoktan geçmesine rağmen hâlâ ellilerinin ortasında görünen, vücudu dimdik, yüzü ay gibi parlak eski bir İstanbul hanımefendisiydi. Yaşını gösteren tek yeri çilli, buruşuk, kemikli elleriydi.

Bu metinle ilgili,

- I. Betimleyici unsurlara yer verilmiştir.
II. Bir konu ile ilgili ayrıntılı açıklamalar yapılmıştır.
III. Yazar okuyucuyu bir olay içinde yaşatmayı amaçlamıştır.

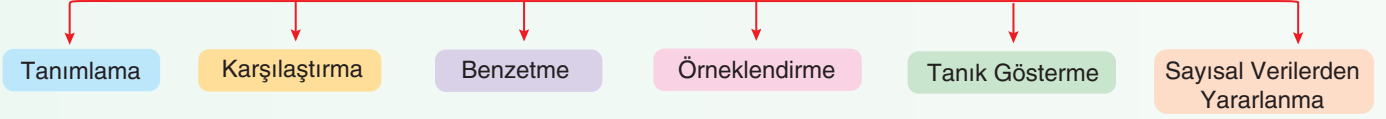
tespitlerinden hangileri doğrudur?

- A) Yalnız I
B) Yalnız II
C) I ve III
D) II ve III

DÜŞÜNCEYİ GELİŞTİRME YOLLARI

Anlatımı daha anlaşılır kılmak için anlatım biçimlerinin yanında aşağıdaki düşünceyi geliştirme yolları kullanılır.

Tanımlama

Bir varlığın ya da bir kavramın ne olduğunu belirtmek için onu özel ve değişmez niteliklerini sıralayarak tanıtmaya **tanımlama** denir. “Nedir?” sorusunun cevabı tanımlamayı bulmaya yardımcıdır.

Örnek:

Kitap; bilgi, hikâye, fikir veya diğer içeriklerin yazılı olarak bir araya getirildiği, genellikle kâğıt üzerine basılan ya da dijital formatta sunulan bir eserdir. Kitaplar, insanlık tarihinin en önemli bilgi taşıyıcılarıdır.

Karşılaştırma

Metinde işlenen konunun anlaşılmasını kolaylaştırmak, anlatımı inandırıcı kılmak amacıyla konu, kavram, durum veya olaylar arasındaki benzerlik ya da farkların ortaya konulmasıdır. Karşılaştırma kullanılan metinlerde “**en, bile, göre, kadar, daha, işin kötüsü, her ne kadar, oysa, ise, ne var ki**” gibi dil yapıları kullanılır.

Örnek:

Demir ve çelik tarih öncesi dönemlerden beri kullanılır. Ancak çelik demirden **daha** dayanıklıdır. Bu sayede modern sanayide ve günlük yaşamda geniş bir kullanıma sahiptir.

Sıra Sende 5

Aşağıdaki metinlerin hangisinde tanımlama yapılmıştır?

- A) Disiplin, çocukların sorumluluk bilinci geliştirmelerine yardımcı olur. Ancak disiplin; sevgi ve anlayışla dengelenmelidir.
- B) Açık ve dürüst iletişim, çocuklarla sağlıklı bir ilişki kurmanın temelidir. Onları dinlemek, onlara rehberlik etmek önemlidir.
- C) Çocuklar, ebeveynlerinin davranışlarını taklit ederler. Bu yüzden onlara iyi bir örnek olmak büyük önem taşır.
- D) Çocukların fiziksel sağlığı için gerekli önlemleri almak sağlıklı büyümelerini sağlar. Dengeli beslenme önemlidir.

Sıra Sende 6

- I. Ekran bağımlılığı, dijital cihazların kontrolsüz kullanımından kaynaklanır. Özellikle çocuklar arasında yaygındır.
- II. Kitap okumak çeşitli konularda bilgi edinmenizi sağlar. Bilişsel yetenekleri artırır, hafızayı güçlendirir. Dünya görüşünü genişletir.
- III. Çayın birçok faydası vardır. Öncelikle çay, antioksidanlar açısından zengin olup hücrelerin zarar görmesini engeller.

Numaralanmış metinlerin hangilerinde karşılaştırma yapılmıştır?

- A) Yalnız I
- B) Yalnız III
- C) I ve II
- D) II ve III

Benzetme

Bir varlığın veya durumun bir özelliğinin çarpıcı bir şekilde ortaya konması için o özelliği eksiksiz taşıyan bir şeyi örnek olarak gösterme işine **benzetme** denir. Benzetme yapılırken “**gibi, sanki, misali, tıpkı, aynen, aynı**” gibi ifadeler kullanılır.

Örnek:

- ▶ Ağaçların dalları, gökyüzüne uzanan **devasa eller gibi** görünüyordu. Her bir yaprak, düşmeden önce son bir defa **dans edercesine** dalgalanıyordu. Yere düşen yapraklar, sanki bir ressamın fırça darbeleriyle oluşturduğu **renkli bir tabloyu** andırıyordu.

Örneklendirme

Metinde açıklanmaya çalışılan konuyu somutlaştırmak, desteklemek için örnek vermeye **örneklendirme** denir. Örneklendirme yapmak için “**gibi, örnek olarak, örneğin, misal olarak**” gibi ifadeler kullanılır.

Örnek:

- ▶ Yaratıcı olmak için düşünsel kapasitenin artması gerekir. Bunun için okuma alışkanlığı edinmek, sohbetlere katılmak, yeni ilgi alanları bulmak, zihinsel egzersizler yapmak **gibi** yöntemler uygulanabilir.

Örnek:

- ▶ Kış yaklaşıyor. Hepimizi bir telaş aldı. **Kimi** kışlıkları çıkardı, **kimi** sobayı kurdu, **kimi** de kış lastiklerini taktı. Ben mi? Ben de iplerimi alıp bir atkı örmeye başladım.

Sıra Sende 7

Aşağıdaki metinlerin hangisinde yay ayraç içinde verilen düşünceyi geliştirme yolu kullanılmamıştır?

- A) Kahve içmenin sağlığa pek çok faydası vardır. İlk olarak kahve enerji seviyelerini artırır, yorgunluğu azaltır. (Örneklendirme)
- B) İlkbaharda yeni yaprakların ve sürgünlerin çıkması için yer açılır. Ben de hayatımda böylesine bir yer açtım. (Benzetme)
- C) Bir lamba yanması için birkaç temel bileşenin ve işlemin bir araya gelmesi gerekir. Bunlardan biri de akımdır. (Örneklendirme)
- D) Soğuk havalarda fotosentez gibi etkinlikler azalır. Bitkiler de gereksiz enerji harcamamak için yapraklarını döker. (Benzetme)

Sıra Sende 8

Ayılar, soğuk kış aylarında uyur. Bunun farklı sebepleri vardır. Bu sebeplerden biri de hayatta kalmaktır. Bu dönem ayların enerji tasarrufu yapmalarına ve vücutlarında biriktirdikleri yağı depolayarak beslenmesine yardımcı olur. Ayrıca kış aylarında yiyecek bulmak zorlaştığından ayılar kış uykusuna yatarak kışın en zorlu dönemlerini atlatır. Kış uykusu, aynı zamanda onları soğuktan ve çevresel tehlikelerden koruyan bir kalkana benzer.

Bu metinde aşağıdakilerin hangisine yer verilmiştir?

- A) Tanımlama
- B) Benzetme
- C) Örneklendirme
- D) Karşılaştırma

Tanık Gösterme

Ele alınan konunun doğruluğunu göstermek, okuyucuyu ikna etmek için o alanda uzman kişilerin konu ile ilgili destekleyici sözlerini alıntılanmaya **tanık gösterme** denir.

Örnek:

Eğitimin bireysel ve toplumsal gelişim için hayati öneme sahip olduğu savunulabilir. Nelson Mandela “Eğitim, dünyayı değiştirmek için kullanabileceğiniz en güçlü silahtır.” diyerek bunu vurgulamıştır aslında.

Uyarı

- Bu yöntemde tanık gösterilecek kişinin düşüncelerini alıntı şeklinde belirtmemiz gerekir. Bu dolaylı ya da doğrudan anlatım yoluyla olabilir.

Sayısal Verilerden Yararlanma

Düşüncenin somutlaştırılması, anlaşılır kılınması veya doğrulanması için istatistiksel bilgilerden yararlanılmasına **sayısal verilerden yararlanma** denir. Bu düşüncüyü geliştirme yolunda anket sonuçları, istatistiksel bilgiler kullanılabilir.

Örnek:

İnternet kullanımının artışı, birçok alanda önemli etkiler yaratmıştır. Çevrim içi kurslar, uzaktan eğitim programları ve dijital kütüphaneler, bilgiye erişimi kolaylaştırmıştır. 2022 yılında yapılan bir araştırmaya göre dünya genelinde 200 milyondan fazla kişi çevrim içi kurslara kaydolmuştur.

Sıra Sende 9

(I) İklim değişikliğiyle mücadele, gezegenimizin geleceği için hayati bir konudur. (II) Bu nedenle dünya genelinde bireylerin ve hükümetlerin birlikte hareket etmeleri gerekmektedir. (III) Greta Thunberg, gelecek nesillerin bizimle gurur duymasını istiyorsak hemen harekete geçmeliyiz, diyerek bunu vurguluyor. (IV) Çünkü tehlike gerçekten çok büyük.

Bu metinde numaralanmış cümlelerin hangisinde tanık göstermeden yararlanılmıştır?

- A) I B) II C) III D) IV

Sıra Sende 10

Aşağıdaki metinlerin hangisinde diğerlerinden farklı bir düşüncüyü geliştirme yoluna başvurulmuştur?

- A) Küresel deniz seviyeleri yükselişte. Bu yükselme 20 cm'ye ulaşmış bile.
- B) Bir yetişkinin ihtiyaç duyduğu günlük kalori miktarı 2.000 cal'dir. Bu, hayat tarzına göre değişebilir.
- C) Şeker tüketimini günlük 30 g ile sınırlandırmak gerekir. Çünkü şeker zararlıdır.
- D) 20. yy.ın en büyük sorunu beslenmedir. Bu, eğitimden siyasete her alanı etkiliyor çünkü.

Etkinlik 3

Aşağıdaki metinlerde kullanılan düşünceyi geliştirme yollarını boş bırakılan yerlere yazınız.

- a. Küçük dondurmacı dükkânı, çocuk kitaplarına çizilen orman içindeki mini minnacık sincap ve tavşan evlerine benziyordu. Yaşar usta bu dükkânı babasından devralmıştı. Tek amacı onun hatırasını yaşatmaktı. İstese başka bir iş de yapabilirdi ama vefa duygusu buna engel oluyordu.

.....

- b. Biz de annemle bu karşımda birbirine gülümseyen anne kız kadar seviyorduk birbirimizi. Onları böyle mutlu görünce içime biricik annemin özlemi düştü yine. Ne güzel anlatmış Oruç Aruoba "Özlediğin, gidip göremediğin ama gidip görmek istediğindir." diyerek özlemin yarattığı çaresizliği.

.....

Etkinlik 4

Aşağıdaki metinlerde kullanılan düşünceyi geliştirme yollarını işaretleyiniz.

- a. 1939'dan 1945'e kadar süren küresel savaşa II. Dünya Savaşı denir. Bu savaşa dönemin büyük güçleri ve dünya ülkelerinin büyük çoğunluğu katıldı, Müttefikler ve Mihver olmak üzere iki karşıt askerî ittifak kuruldu. 30'dan fazla ülkeden gelen 100 milyondan fazla personelin doğrudan katıldığı bu topyekûn savaşta savaşın büyük tarafları; tüm ekonomik, endüstriyel ve bilimsel kapasitelerini savaş için seferber ettiler. 70 ila 85 milyon kayıpla sonuçlanan II. Dünya Savaşı, insanlık tarihindeki en yıkıcı savaştı ve savaş boyunca askerî personelden daha çok, sivil kayıp verildi.

Tanımlama

Benzetme

Tanık gösterme

Karşılaştırma

Örneklendirme

Sayısal verilerden yararlanma

- b. Türkiye'nin bereketli toprakları üzerinde 3 bine yakını endemik olmak üzere yaklaşık 11 bin bitki türü yetişiyor. Bu çeşitlilik sadece gıda alanında değil, ilaç sanayisinden turizme sektörüne kadar Türkiye'nin pek çok farklı potansiyeline kaynaklık ediyor. Bitki uzmanı, Biyolog Nurettin Kaynak "Endemik, bulunduğu bölgenin ekolojik şartları sebebiyle yalnızca belirli bölgede yaşayan ve yetişen, dünyanın başka yerinde yaşama ve yetiştirme ihtimali olmayan, yöreye özgü bitki türlerine verilen isimdir. Bu bakımdan Türkiye'nin böylesi bir zenginliğe sahip olması çok önemli." diyor.

Tanımlama

Benzetme

Tanık gösterme

Karşılaştırma

Örneklendirme

Sayısal verilerden yararlanma

1. Yaşadığımız bir olay, karşılaştığımız bir durum karşısında verdiğimiz psikolojik tepkilere “duygu” denir. Mutluluk, öfke, korku gibi bazı duygularımız doğuştan gelen duygularımız iken utanç, sitem gibi duygularımız sonradan kazandığımız ikincil duygulardır. Duyguların doğuştan gelmesi veya ikincil olması duygunun insan üzerindeki etkisini değiştirmez. Örneğin utanç duygusu ikincil bir duygu olmasına rağmen çoğu kişi için doğuştan getirdiğimiz öfke, şaşkınlık, korku gibi duygulardan çok daha baskındır.

Bu metnin anlatımı ile ilgili,

- I. Benzetmeden yararlanılmıştır.
- II. Karşılaştırmaya başvurulmuştur.
- III. Örneklendirme yapılmıştır.
- IV. Tanımlamadan faydalanılmıştır.

yargılarından hangileri söylenebilir?

- A) I ve II
- B) I ve IV
- C) II ve III
- D) II, III ve IV

2.

İnsanlar, sosyal varlıklar oldukları için etraflarındaki insanlardan etkilenirler. Arkadaşlarımızla, ailemizle ve iş arkadaşlarımızla olan ilişkilerimiz; değerlerimizi, inançlarımızı, günlük alışkanlıklarımızı ve daha pek şeyi şekillendirebilir. Tam bu noktada Jim Rohn’ın “İnsan, en çok vakit geçirdiği beş kişinin ortalamasıdır.” sözünü hatırlatmamız gerekiyor. Bu nedenle bir arkadaş grubuna girerken, insanlarla yakınlaşırken bir süre sonra onlara benzeyeceğimizi kabul ederek ilişki kurmalıyız.

Bu metnin anlatımı ile ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Benzetmeden yararlanılmıştır.
- B) Karşılaştırmaya başvurulmuştur.
- C) Örneklendirmeden faydalanılmıştır.
- D) Tanık gösterilmiştir.

3. Geniş salona adım atar atmaz onu gördüm. Lepiska saçları, dal gibi bedeni ve kar beyazı teniyle bir Orta Çağ masalının içinden çıkıp gelmiş gibiydi. Tanıştığımız an aklıma Turgut Uyar’ın “Bir bozuk saattir yüreğim, sende durur.” dizeleri geldi. Benim gönlümde duracağı yeri buldu, diye düşündüm.

Bu metnin anlatımında aşağıdaki düşünceyi geliştirme yollarından hangileri kullanılmıştır?

- A) Benzetme - Tanık gösterme
- B) Karşılaştırmaya - Tanımlama
- C) Benzetme - Karşılaştırmaya
- D) Tanımlama - Tanık gösterme

4. Tilki, köpekgiller ailesine mensup, çevik bir vücut yapısına sahip, hızlı hareket eden, koku alma ve işitme duyuları çok gelişmiş bir hayvandır. Bu özellikleriyle tilkiler, iyi avcıdır. Beslenmek için tavşan, fare, tavuk, kuş gibi canlıları avlarlar. Tilkiler hem etçil hem de otçul bir tür oldukları için beslenmek için pek çok hayvandan daha fazla alternatiflere sahiptirler.

Bu metnin anlatımında aşağıdakilerden hangisi yoktur?

- A) Benzetme
- B) Karşılaştırmaya
- C) Örneklendirme
- D) Tanımlama

5. Bach Eserleri Kataloğu’na göre -Bach’ın o kadar çok bestesi vardı ki 1950’de Bach-Werke-Verzeichnis, kısaca BWV diye anılan böyle bir katalog tutulmaya başlanmış- toplam 1.176 bestesi var. Elbette bu sayı şimdilik bu kadar. Çünkü beklemede Bach’ın olup olmadığı kesin olmayan 213 beste var. Yeni çalışmalarla Bach Eserleri Kataloğu’ndaki eser sayısı artabilir.

Bu metinde aşağıdaki düşünceyi geliştirme yollarından hangisine başvurulmuştur?

- A) Tanık gösterme
- B) Sayısal verilerden yararlanma
- C) Örneklendirme
- D) Benzetme

6. Sokrates şöyle diyor: “Bir şeyleri değiştirmek isteyen insan, işe önce kendisinden başlamalıdır.”. Bu, çok basit ama bir o kadar zor bir ilke. Kişi kendi tutum, davranış ve alışkanlıklarını olumlu yönde değiştirmede sürece, dış dünyada kalıcı ve etkili değişimler yaratamaz. Başkalarına örnek olmak ve olumlu etkiler yaratmak isteyen insan, önce kendi yaşamında gerekli değişimleri gerçekleştirmelidir. Demir misali eğilip bükülmeyen, değişime direnen insanın başkalarını etkilemesi söz konusu olamaz.

Bu metnin anlatımında;

- I. tanık gösterme,
- II. örneklendirme,
- III. benzetme

yollarının hangilerinden yararlanılmıştır?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve III D) II ve III

7.

Britanya Kütüphanesi, 1753 yılında kurulmuş olan İngiliz Müzesinin bir parçasıyken 1972 yılında çıkarılan bir yasayla müzeden ayrılmıştır. İngiltere'nin başkenti Londra'da bulunan kütüphane, dünyanın en büyük kütüphanesi statüsüne sahiptir. Kütüphanede kitap, el yazması, ses kaydı ve dergi gibi dokümanlardan oluşan 170 milyon eser vardır. Bunun yanı sıra kütüphanenin koleksiyonunda 8 milyon adet pul bulunmaktadır. Yılda ortalama 1,72 milyon ziyaretçiye ev sahipliği yapan kütüphane, senelik 3,1 milyon kitapla arşivini genişletmektedir.

Bu metinde aşağıdaki düşünceyi geliştirme yollarının hangisinden yararlanılmamıştır?

- A) Sayısal verilerden yararlanma B) Tanık gösterme
C) Örneklendirme D) Karşılaştırma

8. (I) Deneme, yazarın kişisel görüş ve düşüncelerini samimi bir üslupla dile getirdiği yazı türüdür. (II) Deneme, Türk edebiyatına Tanzimat Dönemi ile girmiş olsa da asıl gelişimini Cumhuriyet Dönemi'nde yaşamıştır. (III) Bu dönemde, Nurullah Ataç, Ahmet Hamdi Tanpınar, Suut Kemal Yetkin gibi önemli isimler dikkat çekmektedir. (IV) Bu yazarlar deneme türündeki eserleri ile edebiyatımızı daha da zenginleştirmiştir.

Numaralanmış cümlelerde yararlanılan düşünceyi geliştirme yolları aşağıdakilerin hangisinde doğru verilmiştir?

	I	II	III	IV
A)	Tanımlama	Karşılaştırma	Tanık gösterme	Karşılaştırma
B)	Benzetme	Örneklendirme	Benzetme	Örneklendirme
C)	Tanımlama	Karşılaştırma	Tanık gösterme	Benzetme
D)	Tanımlama	Karşılaştırma	Örneklendirme	Karşılaştırma

HİKÂYE UNSURLARI

Yaşanmış ya da yaşanabilir olay veya durumların kişi, yer ve zamana bağlı olarak anlatıldığı kısa edebî türe **hikâye** denir.

Hikâyelerin bazı özellikleri aşağıda verilmiştir.

- ▶ Genellikle tek olay anlatılır.
- ▶ Kişi sayısı azdır. Çoğu zaman hayatlarının belli bir anı ve belli bir olay içinde gösterilir.
- ▶ Zaman ve mekânın anlatımında ayrıntıya girilmez.
- ▶ Hikâyenin temel unsurları olay, kişiler, yer ve zamandır. Buna anlatıcı ve olay örgüsü de eklenebilir.

Olay

Hikâyede üzerinde söz söylenen yaşantı, olay ya da durumdur. Olay tektir. Diğer olaylar ana olay etrafında gerçekleşir.

Kişi ve Varlık Kadrosu

Anlatılan olayları veya durumları yaşayan kahramanlar, hikâyenin “kişi” kadrosunu oluşturur. Sınırlı sayıdadır. Özellikleri uzun uzadıya anlatılmaz, olayla ilgili belirgin yönleri ortaya konur. Canlı, cansız bütün varlıklar öykünün kişisi olabilir.

Yer

Olayın yaşandığı çevre veya mekândır. Uzun uzun betimleme yapılmaz. Birden fazla olabilir. Yer; okul, hastane, bahçe, sokak olabileceği gibi insanın iç dünyası da olabilir.

Zaman

Olayın başlangıcından bitişine kadar olan dönem, an, mevsim ya da gündür. Bazı metinlerde olay veya durum, son durumdan başa doğru gelişebilir. Bazılarında da zaman verilmez, sezdirilir. Örneğin “öğle saati” denmez de “Güneş tepede yükseliyordu.” denir.

Anlatıcı

Anlatmaya bağlı metin türlerinde, metinde geçen olayları aktaran, kişileri tanıtan ve mekânı betimleyen kişiye **anlatıcı** denir.

- ▶ Hikâye kahramanının ağzından yapılan anlatım **birinci kişili anlatım**dir. Ben diliyle yazılır. Bu tür anlatımlarda genellikle I. tekil kişi veya I. çoğul kişi kullanılır.

Örnek:

Ağacın önünde beklemeye başladım. Etrafta kimseler yoktu...

- ▶ Yazarın gördüğü, gözlemlediği veya duyduğu olayları; bir başkasının başından geçenleri anlatırken kullandığı anlatım **üçüncü kişi ağızyla anlatım**dir. Bu tür anlatımlarda üçüncü tekil kişi veya üçüncü çoğul kişi kullanılır.

Örnek:

Aslı ağacın önünde beklemeye başlar. Etrafta kimseler yoktur.

Olay Örgüsü

► Olay örgüsü, olayları belli bir düzene sokar. Olayların neden-sonuç ilişkisiyle birbiri ardınca sıralanması söz konusudur.

Örnek:

Bir zamanlar, Bulut Kasabası adında küçük bir yerleşim yeri vardı. Kasabanın en büyük özelliği, gökyüzünde her gün farklı renklerde bulutların olmasıydı. Ali, kasabanın en meraklı çocuğuydu. Bulutların renk değiştirme sırrını öğrenmeye kararlıydı. Bir gün, en iyi arkadaşı Nazlı ile birlikte bu gizemi çözmek için yola çıktı. Vadiye vardıklarında kayalıkların içinde bir mağara girişi fark ettiler. Mağaranın içinde, dev bir kristal bulutun asılı durduğunu gördüler. Kristal, güneş ışığını yakalayıp gökyüzüne yansıtıyordu ve bulutların renk değiştirmesinin sebebi buydu. Ali ve Nazlı bu keşiflerini kasaba halkına anlattılar. Kasaba halkı, kristal bulutun bulunduğu mağarayı ziyaret etmeye başladı ve bu doğa harikasını korumak için bir araya geldiler. Böylece Bulut Kasabası hem doğasıyla hem de birlik beraberliğiyle ünlendi.

Bu hikâyenin unsurlarını inceleyelim:

Kişiler: Kasaba sakinleri, Ali ve Nazlı

Yer: Bulut kasabası, vadi ve mağara

Zaman: Belirsiz

Olay: Ali ve Nazlı'nın bulutların renk değiştirme sırrını keşfetmesi

Olay örgüsü: Ali ve Nazlı adında iki çocuk bulutların gizemini çözmeye karar verir. Bir yolculuğa çıkarlar. Önlerine çıkan bir mağarada renkli bulutların sırrını çözerler ve kasaba halkına haber verirler. Kasaba renkli bulutlarıyla ünlenir.

Anlatıcı: 3. kişili anlatım

Sıra Sende 11

Ormanın derinliklerinde, güneş yavaş yavaş alçalırken günün son ışıkları ağaçların arasından süzölmeye başlar. Gökyüzü, mavi ve turuncunun iç içe geçtiği bir tabloya dönüşürken kuşların cıvıltıları azalır ve yerini akşamın sessizliğine bırakır. Hafif bir esinti, ağaçların dallarını nazikçe sallar; yaprakların hışırtısı ormanın koynundaki envaiçeşit canlıların sesiyle birleşir. Bu tatlı esinti, günün sıcaklığını alıp gecenin serinliğini getiren bir haberci gibidir. Bir süre sonra güneş tamamen görünmez olur ve orman sessiz bir karanlığa bürünür.

Bu metinde aşağıdaki hikâye unsurlarından hangisine yer verilmemiştir?

A) Olay	B) Kişi
C) Zaman	D) Yer

Sıra Sende 12

Şerbet, anahtar sesini işitince dikti kulaklarını. Eve gelen Nurten Hanım'ın sesini duyunca tasasız esnedi. Nurten Hanım, "Şerbet, neredesin yavrum? Bak sana mama aldım." deyince fırladı az önce tasasız esneyen Şerbet. Yaş mama kavanozunu görünce acı miyavlamalar ve birtakım oyunlarla Nurten Hanım'ın üzerine atladı. Yaşlı kadın, gülerek "Aman benim biriciğim acıkmış mı? Beni mi beklemiş? Çok mu özlemiş?" diye diye açtı kavanozu. Şerbet'in kimseyi beklediği yoktu, bunu Nurten Hanım da biliyordu elbette ama yine de onu evde birinin beklediğini bilmek iyi geliyordu yalnız kadına.

Bu metinde;

- I. zaman,
- II. yer,
- III. kişi

unsurlarından hangilerine yer verilmiştir?

A) Yalnız I	B) Yalnız III
C) I ve II	D) II ve III

Etkinlik 5

Aslı'nın bize darıldığını anlamıştık anlamasına ama neden darıldığını anlayamamıştık. Aslı, büyük arkadaş grubumuzun bir parçasıydı ama aynı zamanda benim en yakın arkadaşımdı. Okul bahçesinde bankta yalnız oturuyordu. Çekinerek oturdum yanına; sarı saçlarını sıkı sıkı bağlayıp at kuyruğu yapmıştı, bu saç onu daha da sinirli gösteriyordu. Ela gözleri çakmak çakmak, öfke saçıyordu. Ne oldu, diye sordum. Uzun uzun anlattı. Arkadaş grubumuz içinde benim kadar rahat olmadığını söyledi, kendini dışlanmış gibi hissediyormuş. "İlk zamanlar ne güzeldi. Sen ve ben eğleniyorduk, ne gerek var etrafımızda bunca insana?" dedi. Doğrusu şaşırıyordum, Aslı'yı seviyordum ama gruptaki diğer arkadaşlarımı da çok seviyordum. Bir karar vermem gerekcekti, bunu seziyordum.

Bu hikâyede yer alan unsurları işaretleyiniz.

Olay

Zaman

Kişi

Yer

Etkinlik 6

Aşağıda verilen metnin hikâye unsurlarını belirleyiniz.

Saat sabahın sekiz buçuğu, eylül sonu olmasına rağmen hava bu saatte bile bunalıcı sıcak. İstasyonda yorgun ve hüzünlü yüzler... Defne, az sonra çıkacağı yolculukla yeni bir hayata adım atacağını biliyor. Bu bilgi onu hem heyecanlandırıyor hem korkutuyor. Babasına güç almak ister gibi sokuluyor. Babası kolunu kızının omzuna atıyor, "Kızım üniversiteli oldu, bizi bırakıp gidiyor hanım." diye eşine takılıyor, ortamdaki hüznü dağıtmak istiyor. Neriman Hanım, gözleri nemli gülümsüyor sarmaş dolaş hâldeki baba kıza, "Bir ay sonra gelecek, çok ayrı kalmayacağız." diye mırıldanıyor ama kızını uğurlarken kavuşmanın gününü saymaya başladığını düşünerek susuyor.

Yer:

Zaman:

Kişi ve varlık kadrosu:

Olay:

1. Zamanın birinde İsmişah adlı güzeller güzeli bir sultan kızı varmış. İsmişah'ın güzelliği ve iyi kalpliliği dillere destanmış. Sultan babası kızını hiç kırmaz, kızının bir dediğini iki etmezmiş. İsmişah, günlerden bir gün henüz öğle sıcağı başlamadan saraydaki yarenleriyle dere kenarına gitmek istemiş. Tabii, demiş babası, git ama çok geç gelme. İsmişah ve arkadaşları derenin kenarına gelmişler, tam örtülerini serip minderlerine oturduklarında derenin içinde kendi kendine yüzen bir siyah kuğu görmüşler.

Bu hikâyenin unsurları aşağıdakilerin hangisinde doğru verilmiştir?

Olay	Yer	Zaman	Kişiler
A) İsmişah'ın arkadaşları ile dere kenarına gitmesi ve dereye siyah bir kuğu görmesi	Saray ve dere kenarı	Öğleden önce	İsmişah, babası ve arkadaşları
B) İsmişah'ın gizlice dere kenarına gitmesi ve orda siyah kuğu ile karşılaşması	Dere kenarı ve saray	Öğleden sonra	İsmişah ve arkadaşları
C) Dere kenarına giden İsmişah'ın siyah bir kuğu görmesi ve onunla konuşması	Dere ve sarayın bahçesi	Öğleden önce	İsmişah ve siyah kuğu
D) Babasından izin alarak arkadaşları ile dere kenarına giden İsmişah'ın siyah bir kuğu görmesi	İsmişah'ın odası ve göl kenarı	Belirsiz	İsmişah, babası ve arkadaşları

2.

“Peri, Peri, Peri!” Annesinin sesi giderek yükseliyordu sanki. Tamam, uyandım geliyorum, diye seslendi Perihan. Annesi zorla kahvaltı ettirmese de o da yarım saatçik fazla uyusa ya... Oflayıp pufalayarak gitti banyoya, elini yüzünü yıkadı, geçti mutfığa. Annesi yüzünde sabah sabah nereden bulup çıkardığı belli olmayan bir mutlulukla âdeta neşe saçıyordu yine. Pek keyiflisin yine bu sabah, diye takıldı annesine. Annesi ela gözlerini koca koca açıp “Kahvaltının mutlulukla bir ilişkisi var, sözünü iştmedin mi sen, Peri kızım?” diye cevapladı suratsız kızını.

Bu metindeki hikâye unsurları ile ilgili,

- I. Olay, sabah saatlerinde geçmektedir.
- II. Mutfak, olayın geçtiği yerdir.
- III. Olayın kahramanları Perihan ve ailesidir.

yargılarından hangileri söylenebilir?

- A) Yalnız I B) Yalnız III C) I ve II D) II ve III